Adrian Drăgan
Restul

"Dumnezeu a creat lumea în şase zile prin cuvânt. Prin cuvânt a creat tot: noapte şi zi, pământ şi ape, viețuitoare şi om. Şi care este rostul creației dacă nu a-şi urma Creatorul?" Astfel s-a apărat cel numit "Silentiarul" atunci când Arhiepiscopul Antiohiei l-a judecat pentru erezie. S-a apărat e un fel de a spune: vorbele au fost rostite de un discipol al acuzatului care transpusese în cuvinte sunetele ininteligibile emise de acesta, amestec de flaute si foşnet de vânt, rostogolit de nori şi valuri sparte de stânci. Crezându-l smintit sau poate dându-i dreptate, Arhiepiscopul l-a eliberat. Iar omul şi-a reînceput lungul său drum.

Era născut pe drum, se spunea despre el, poate pentru că nimeni nu îl ştia altfel decât drumețind. La drept vorbind, nimeni nu ştia prea mare lucru despre el... Unii îl credeau călugăr, alții spuneau că s-ar fi născut dintr-un răspopit, sau dintr-un preot monofizit şi o mamă musulmană, unii că cetatea care l-ar fi primit în lume ar fi fost Trebizonda, alții Antiohia, alții o cetate de la malul mării, dar despre care mare este vorba nu se puneau de acord. Să reținem, scurt, că s-a născut, deşi unii dintre discipolii săi au negat istoricitatea acestui fapt punând apariția sa în lume pe seama acuplării duhovniceşti dintre o călugăriță sinaită şi trâmbița unui înger căzut sau a fecundării urechii stângi a prințesei din Saint Jean d'Acre de către cântecul care se aude pe înserat în munții Libanului şi despre care se spune că ar fi jelania Arhanghelului Mihail pentru frații săi răi pe care i-a răpus lângă Baalbek. El însuşi însă nu a încurajat defel vreuna dintre aceste legende, deşi nici despre originea sa lumească nu a vorbit deloc. Motivul este simplu şi este unul dintre singurele lucruri certe pe care le putem spune despre acest personaj misterios amintit ambiguu în câteva lucrări dispărute de mult: omul era mut. Nimeni nu l-a auzit niciodată vorbind, dar asta nu înseamnă ca nu se ruga, precizează Al Kashin, teologul emirului din Z. Alte date certe nu prea avem despre misteriosul călător: Istoria Lausiacă îl aminteşte trecător, un personaj secundar, simplu spectator la scena minunii înfăptuite la Nicomidia de Cuviosul Pafnutie: „Iar în piața din fața bisericii era mulțime mare ca la patru mii de oameni din cetate şi din împrejurimile lor care veniseră acolo să asculte pe Melodul Silentiar". O simplă circumstanță aşadar. In „Viețile înalte" Ecstasie din Trapezunt este mai generos, vorbind de „străinul care în acea vreme bătea drumurile Levantului

de la o cetate la alta, ca o veste, cântând într-un fel nemaiauzit de urechi omeneşti". Al Kashin, concis, îi spune, „Cel care scrie cu alăuta, zugrăveşte cu flautul, cântă cu duhul".

Aşadar, cititorule, dacă vrei să afli întreaga poveste a Rapsodului, nu are rost să călătoreşti, asemenea lui, prin cetățile si mănăstirile Levantului, iscodind bibliotecile şi anticarii. E de ajuns să rămâi in camera ta şi să mă întrebi pe mine.

Darul cântecului - al sunetului mai bine zis - l-a avut de când ținea minte lumea. Lumea aceea atât de gălăgioasă din jurul lui, care nu tăcea o clipă şi pe care el o întâmpina cu o tăcere la fel de înverşunată. Din noianul de vorbe ce se prăvălea ca un talaz nesfârşit peste el, din aceasta maree nimic nu a rămas pe plaja sa pustie. Un copil ascultând, dar uşile sale rămânând închise: nimic nu a ieşit înapoi către lume multă vreme, şi lumea se resemnase să vadă în el un biet copil lovit de soartă, lipsit de darul vorbirii. Ca de obicei lumea se înşela: dar cum poate ea pricepe ce nu este al ei? Căci tăcerea e de dincolo de lume. Îți mai aminteşti, cititorule, vremea fără de timp când erai copil şi când cu foarfeca stângace a vorbelor decupai lumea din jurul tău şi îți croiai un drum prin hățişul ei? Îți mai aminteşti câte lucruri mari şi nenumite îți ieşeau în față? Cu ce să le apuci, cu ce să le măsori, cum să te apropii de ele şi cum să le înțelegi? Ceilalți îți dădeau scara vorbelor, lopata cuvintelor, foarfeca şi mistria lor – şi zideai lumea după chipul şi asemănarea lor. Dar el era lipsit de ele, şi lumea rămânea departe de el, iar lumea lui - o lume despre care nu putem vorbi pentru că nu este a vorbelor. Putem să încercăm să o ascultăm. În această lume de dincolo de lume creştea copilul acela, cu ochii închişi sau întorşi dinspre afară spre înăuntru. Ce a legat însă atât de straşnic limba sa nărăvaşă ca oricărui copil şi mai ales ce a înlocuit un rost cu un vis? Asemenea fapte nu stau în puterea oamenilor, doar Îngerul o putea face, unii i-au pus acelui înger semnul minus in față dar eu îți spun că isprăvi ca aceasta stau în firea lui Gabriel, nu ar fi prima oară când ar face-o... Poate cel ce i-a şoptit tăcerea i-a insuflat şi darul atât de rar al cântecului.

Căci într-o bună zi de Florii, pe când lumea se îndrepta spre biserică cu ramuri verzi de finic în mâna şi cu ramuri verzi de speranță în suflet, la intrarea în Casa Domnului, stătea băiețelul cel mut, încercând să prindă o crenguță măcar din ramurile pe care diaconii le dădeau oamenilor. Dar era mic şi plăpând şi evlavia oamenilor mari era prea puternică pentru ca şi el să poată întâmpina pe Domnul aşa cum se cuvine. Atunci s-a dat la o parte şi a început să cânte. La început, au spus apoi cei ce au fost de față, a fost

ca un sunet de trâmbiță, un sunet lung şi înalt de trâmbiță care s-a înălțat asemenea unui copac spre cer. Acolo sus, deodată, s-a desfăcut într-o coroană magnifică ale cărei ramuri curgeau peste biserica asemenea unei cascade foşnitoare. Lumea încremenise cu crengile de finic în mâna, cântăreții din cor ieşiseră din biserică să audă solistul acela demn de corul îngeresc al Liturghiei Cereşti, când, asemenea unei ramuri tinere, cântecul s-a frânt şi sub coroana dispărută a copacului răsărit din senin acolo, în curtea bisericii, a rămas tăcut băiețelul cel mut - cu o ramură de palmier în mână.

Din acea zi totul a curs aproape firesc, ca un cântec. Casa în care trăia băiețelul devenise un loc de pelerinaj pentru nenorociții din întregul ținut: orbi şi şchiopi, tâlhari şi prostituate, bogătaşi şi cerşetori, escroci şi mistici, călugări şi posedați, toți cei născuți şi sărmani se înghesuiau să primească vindecarea atâtor felurite dureri prin cântecul care străpungea tăcerea şi ieşea din pieptul plăpând al copilului. Când faima să a depăşit ca o molimă granițele provinciei şi a răzbit până la zidurile Constantinopolului, au apărut la casa mică din lut din marginea unui orăşel pierdut la marginea Imperiului savanți, teologi, generali şi chiar melozi vestiți veniți să fure meşteşugul unui cântec pe care nu învățaseră niciunde a-l cânta. Aşa se face ca tânărul ajunsese să nu mai doarmă deloc şi de abia să mai mănânce, deşi adeseori vizitatorii săi veneau încărcați de daruri, care cu fructe aduse de peste mari şi țări, cu forme nemaivăzute, care cu fildeşi de elefant, care cu sare scoasă din oceanul de la marginile lumii, ba cineva i-a adus chiar, învelită în trestie în carul său, o banchiză din care nu mai rămăsese însă decât o mărgea de gheață şi o focă ce transpiră din greu, daruri pe care copilul le studia atent, le pipăia şi le mirosea, în timp ce cânta pentru vindecarea petiționarului. Când însă din ditamai banchiza a văzut ce mai rămăsese, cântecul său nu a mai fost pentru că acela care i-o adusese să îşi regăsească puterea de a iubi pe care o cam pierduse în noaptea gerurilor veşnice, ci pentru revigorarea cristalului aceluia atât de limpede, şi nu mică a fost mirarea celor de față când au văzut că apa a încetat mai întâi să şiroiască din împletitura de trestii pentru ca apoi să se întărească la loc şi ca mărgeaua de gheață să crească şi să crească, pe măsură ce cântecul susura, mai întâi un bulgăre, apoi un sloi mare cât o stâncă ce umplea căruță, iar băiatul nu se oprea, nu se oprea, şi sub privirile tot mai multor curioşi, sub soarele tot mai fierbinte şi mai neputincios se înălța, la asfințit, un adevărat ghețar, un deal de gheață pe care copii şi începuseră să se dea cu săniile de parcă ar fi fost Crăciunul.

În noaptea aceea Silentiarul a plecat de acasă, lăsând în urmă o baltă mare de apă provenită din topirea gheţarului său şi una şi mai mare formată de lacrimile părinților şi întregii comunități care îşi pierdea nu doar vindecătorul ci şi principala sursa de venituri...

Ani de-a rândul, apoi, Silentiarul nu s-a mai aşezat în vreun oraş decât pentru a cânta. "O simfonie a vindecărilor şi minunilor" numeşte Apolonie din Paflagonia viața petrecută pe drumurile Levantului, dusă de Silentiar. La Saint Jean d'Acre a închis cu sunetul rănile mortale primite de un paladin cruciat în luptă, in Antiohia a întărit cu cântecul sau zidurile cetății asediate de Saladin, în Ierusalim a restaurat pe căi sonore frescele din Biserica Înălțării distruse de focul pus de păgâni. Şi peste tot a curățat cu cântecul sau leproşi, a dat vedere orbilor şi, minune recunoscută ca favorită, a făcut pe surzi să se bucure de cântecul său. Deşi ştim atâtea întâmplări semănate în lunga sa drumeție, atâtea miracole săvârşite de cântecul său, ei bine, tocmai despre acest leac nemaîntâlnit nu ştim prea multe. Cronica Mănăstirii Studion notează că era lipsit de vorbe, sau poate înlănțuirea aceea de sunete ininteligibile ar fi fost cuvintele unui limbaj necunoscut, căci cu siguranță nu erau în nici unul dintre multele graiuri ale Orientului. Mai degrabă însă mi se pare că această presupunere este rodul unei dorințe de a înțelege ceea ce nu e de înțeles. Eu cred că Ecstasie nu cânta într-o limbă anume, nu chema prin cuvinte Duhul, altfel zis, ci doar prin sunete, într-un limbaj fie inventat de tăcerea să fie angelic, aşa cum sugerează Abulafia. Cum însă nimeni nu cunoaşte limba îngerilor şi nici graiul tăcerii, trebuie să ne mulțumim doar cu presupuneri. Şi, până la urmă, cele două amintite posibilități pot să coincidă...

Prințesa (creştină) a Siriei nu putea avea copii în ciuda dovezilor de afecțiune pătimaşe arătate de soțul ei, nepot al Împăratului de la Constantinopol. Iar regescul cuplu, ca într-o poveste, îşi dorea un urmaş nu doar pentru tronul din Antiohia ci mai ales pentru dragostea care îi unise în ciuda diferențelor de confesiune (ea era catolică, el ortodox) şi a politicii. Aşa că atunci când l-a văzut pe Ecstasie ridicând turnuri şi ziduri în jurul oraşului în locul celor dărâmate de păgâni, Prințul Mihail s-a gândit ca poate acele sunete de neînțeles dar atât de frumoase ar putea ajuta întruparea unei alte zidiri, anume în pântecul soției sale. Şi l-a dus în taină pe Silentiar în iatacul prințesei într-o noapte târzie, după ce el însuşi trecuse pe acolo pentru a pregăti cântecului miraculos calea. Sub perdelele de voal, albe şi argintii, prințesa ce zăcea visătoare, încă sub vraja dragostei cu care o răscolise soțul său, a auzit deodată un cântec stins şi suav, un cântec tainic

ca un orologiu mic, ca un şipot mic, un cântec ce o fermeca încă mai mult decât plăcerea dragostei şi care o învăluia şi o pătrundea chiar mai mult decât pasiunea amoroasă a soţului său. Peste câteva zile, la soroc, sângele nu i-a mai curs şi un orologiu micuţ începuse să ticăie în pântecul său: mica prinţesă Maria ce avea să fie cunoscută drept cea mai frumoasă şi mai trista prinţesă din vremea ei era în drum spre lumea în care avea să cunoască mărirea, dragostea şi durerea.

Fericirea prinţului Mihail nu a fost egalată decât de confuzia ce a cuprins pe chiar cel care a adus atâta veselie în Antiohia. Căci Silentiarul, copleşit de propria-i faptă, a părăsit oraşul pe furiş, nu atât pentru a refuza din smerenie darurile bogate ce i se aduceau, cum s-a presupus, ci mai ales pentru că miracolul ce i se întâmplase îl copleşea. Crease. Crease, prin cântecul său, nu o icoană arsă sau un zid dărâmat, ci crease cu adevărat – dăduse viaţă. Gândindu-se că poate acesta este privilegiul creativ al lui Dumnezeu, Silentiarul a tăcut multă vreme de atunci, ascuns într-o peşteră din munţii Libanului. Locuitorii din zonă l-au crezut multă vreme un ascet fără religie (căci tăcutul ascet nu predica nimic). Şi tocmai discreţia sa a format în jurul său o comunitate ajunsă vestită mai târziu, Mărturisitorii Adevărului, a căror principală regulă ascetică era tăcerea absolută. În această tăcere deplină Silentiarul a petrecut ani mulţi, ca într-o penitenţă. Ani în care a văzut oameni suferinzi, oameni nefericiţi, oameni sărmani - dar în faţa oricărei dureri a rezistat tentaţiei de a curma suferinţa prin cântec. Credea poate că darul ce i s-a dat este unul rău şi că L-a mâniat pe Dumnezeu prin lucrarea sa? Nu avea nici un semn pentru a crede aceasta, dar nu putem şti ce aude cel cufundat în tăcere. În tăcere s-au scurs ani şi ani, vreme în care oraşele cu suferinzii lor l-au aşteptat tot mai puţin pe vindecătorul itinerant care lecuia durerile cu cântecul său miraculos. Cu timpul, lumânările evlaviei şi memoriei lor s-au topit, şi inimile lor s-au dăruit altor vindecători.

Aşa se face că uitarea a prins să se aşeze, ca nisipul deşertului, peste sonorele isprăvi ale Silentiarului. Ce s-a întâmplat cu el ştie doar Îngerul. Îngerul care mi-a destăinuit ca într-o zi tăcutul ascet din munte a auzit vântul foşnind altfel şi cerul vuind altfel şi apa curgând altfel şi inima sa bătând o cadenţă nouă. Atunci a înţeles că acea clipă pentru care se născuse era aproape, şi ca s-o înfrunte sau ca să o împlinească a eliberat iar cântecul. Îşi amintea că dăduse viaţă cu cântecul său. Şi a cântat iarăşi, pentru viaţa sa. Era un cântec cum nici chiar el nu mai auzise, era suma tuturor cântecelor sale, a celor cu care lecuise, schimbase destine, dăduse

viață... era un cântec care îşi dorea să îl întrupeze pe Dumnezeu, chiar acolo, în grota din munte, pe Însuşi Dumnezeu care izvorâse cântecul.

Discipolii s-au adunat, fiecare ieşind din tăcerea sa pentru totdeauna, şi ei au mărturisit că în cântecul acela era totul, cu adevărat totul, şi lume şi cer şi oameni şi chiar Silentiarul însuşi care, pe măsură ce cântecul său creştea, se împuțina şi se topea ca un sloi de gheață şi se ştergea ca o icoana veche până ce, atunci când cântecul s-a stins şi ecourile sale au pierit în tării, nu mai era nici urmă de cântăreț, doar o tăcere deplină rămăsese în urma lui, poate tocmai tăcerea pe care cântecul său o invocase.

respiro©2000 All rights reserved